

Ясковець Галина

студентка V курсу, магістр

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Остапівська Ірина

кандидат педагогічних наук, доцент

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

АКТУАЛІЗАЦІЯ ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ «ІНФОРМАТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ»

Інформатизація професійної освіти висуває нові вимоги до вчителів, їхніх знань, умінь, навичок, професійних та особистісних якостей. Не оминула ця тенденція і початкову ланку освіти. Так, сьогодні неможливо уявити собі будь-яку освітню діяльність у молодших класах, якій би в тій чи іншій мірі не використовувалися інформаційні технології: чи у ролі предмету вивчення, чи – як засіб навчання, для підготовки або проведення. Таким чином сучасний класовод повинен не тільки знати як опрацьовувати інформацію, але й досконало володіти всіма, у першу чергу – найновішими, методами та засобами роботи з інформацією різних видів. Тобто у нього повинна бути розвинена та високо сформована інформаційна культура.

У контексті нашого дослідження проаналізуємо зміст поняття «інформатична компетентність». З однією точки зору воно, певною мірою, є синонімом поняття «інформаційна культура особистості», яке через плин часу та появу багатьох міжнародних документів, які відбивають сучасні освітні та суспільні реалії та декларують використання компетентісного підходу, у процесі опису цілей освіти на всіх рівнях. Разом із тим існує також думка, що інформатична компетентність є частиною інформаційної культури [1]. Серед науковців використовуються обидва підходи; вони широко використовуються у сучасній науці, зокрема, його дослідженню присвячені праці М. Голованя, Р. Гуревича, Ю. Дорошенка, Л. Карташова, Н. Морзе, О. Спіріна та ін.

Інформатична компетентність учителя – це багатогранне поняття, яке визначає здатність і готовність до виконання наукової діяльності в інформаційно-освітньому середовищі, своєрідний стиль мислення, сформованість наукового

світогляду, новий тип інтерактивного спілкування, який відповідає вимогам інформаційного суспільства і дозволяє готувати учнів початкових класів до успішної соціалізації в умовах сьогодення. Учителі повинні майстерно володіти знаннями про можливості сучасних інформаційних технологій у своїй галузі та володіти навичками роботи з інформаційно-комунікаційними технологіями (ІКТ), уміти керувати діяльністю школярів у інформаційному середовищі, згрупувати навчальний матеріал, використовувати електронні освітні ресурси, педагогічні програмні засоби, комбінувати ІКТ з іншими видами навчальної діяльності. Вони також повинні уміти розробляти такі системи вивчення дисциплін із використанням ІКТ, які б сприяли підвищенню якості освітнього процесу [2]. Особливо складною для розв'язання є для вчителів початкових класів, оскільки вони, на відміну від учителів-предметників, повинні бути компетентними у різних освітніх галузях та уміти застосовувати засоби ІКТ у виховній та розвивальній діяльності, для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.

Описуючи сутність інформатичної компетентності, ми користуємося загальним означенням компетентності, наданим Ю. Дорошенком: «компетентність слід розглядати як інтегральну властивість особистості, що характеризує її функціональний прояв під час активної успішної ефективної діяльності у мінливих, непередбачуваних умовах з досягненням поставленої мети як запланованого результату такої діяльності. ... компетентність проявляється під час успішної діяльності і встановлюється за результатом діяльності, і тому є функціонально-результативним поняттям» [5]. Тобто інформатична компетентність – це здатність (інтегрована властивість) людини до результативної ефективної діяльності в умовах сучасного інформаційного середовища; вона проявляється під час інформатичної діяльності і оцінюється за результатами цієї діяльності. Різні автори описують різні моделі структури інформатичної компетентності. Згідно різних підходів у ній найчастіше виділяють такі складові:

1) група ключових та група спеціально-предметних інформатичних компетентностей;

2) інформаційна, комп'ютерно-технологічна, процесуально-діяльнісна складова [1];

3) методологічна, дослідницька, модельна, алгоритмічна та технологічна групи складові;

4) теоретична, практична, методична складова тощо.

Для визначення рівня сформованості інформатичної компетентності сучасні вчені використовують два підходи:

1) із використанням структурних або функціональних критеріїв (вони визначають процесуальні характеристики діяльності: темп, інтенсивність, обсяг, різноманітність прийомів та дій, використаних суб'єктом при виконанні запропонованих завдань);

2) застосовуючи результативні показники діяльності: рівень та якість результатів у цільовій діяльності за встановлений час [3].

Ю. Рамський вважає, що інформатична компетентність відбиває операційно-діяльнісний компонент інформаційної культури особистості. Схожої думки дотримується Л. Карташова, яка виокремлює у складі понять «інформаційно-технологічна компетентність» («ІТ-компетентність») та «інформаційно-технологічна культура» («ІТ-культура») вчителя спільні компоненти: практичну, теоретичну та методичну, але підкреслює, що концепція ІТ-культури особистості вчителя є ширшою, ніж концепція ІТ-компетентності.

У своєму дослідженні ми підтримуємо думку Н. Крилової, котра стверджує, що якщо звузити поняття інформатичної компетентності до її діяльнісної складової, тобто вважати компетентність інтегрованою сукупністю знань та вмінь, яка (за умови її достатньої сформованості та відлагодженості своєрідної взаємдії між окремими складовими) дозволяє здійснювати результативну діяльність. Отже, якщо дотримуватися загальноприйнятої психологічної структури компетентності, яка включає мотиваційно-сміслові та рефлексивні детермінанти, можна дійти до висновку, що змістові рамки понять «інформаційна культура особистості» та «інформатична компетентність» практично співпадають [4].

Як правило, науковці вивчаючи зміст інформатичної компетентності, обґрунтовуючи її внутрішню структуру, беруть за основу психологічну структуру компетентності запропоновану І. Зимньою та виділяють мотиваційний,

когнітивний, поведінковий (діяльнісний), ціннісно-смісловий (ціннісно-рефлексивний), емоційно-вольовий компоненти [5].

Отже, формування інформатичної компетентності майбутніх учителів початкової ланки освіти у процесі їх фахової підготовки передбачає підвищення кваліфікації за трьома рівнями: організаційно-управлінським; психолого-педагогічним; техніко-технологічним із додаванням застосування ІКТ у підготовці до навчання, організації роботи, удосконалення методичної діяльності та розвитку педагогічної майстерності [5]. Таким чином, освітній процес повинен формувати не тільки ґрунтовний базис знань з інформатики та інформаційних технологій, систему взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих умінь та навичок роботи з інформаційними джерелами та ресурсами і засобами ІКТ, але й формувати цілу низку професійних і особистісних якостей, а також – розвивати психічні та психологічні складові особистості (сприйняття, мислення, пам'ять, увагу, характер, темперамент тощо), формувати правильну картину світосприйняття і науковий світогляд. На нашу думку, досягнути цього можна за умови запровадження інтегрованих курсів, які поєднують інформацію, як із суміжних, так і – несуміжних наукових галузей; використанні педагогічних інновацій; стимулюванні вияву ініціативи та проведення власних наукових досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баловсяк Н. Інформаційна компетентність фахівця / Н. Баловсяк // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2004. – № 5. – С. 21–28.
2. Вербицкий А. А. Инварианты профессионализма: проблемы формирования : монография / А. А. Вербицкий, М. Д. Ильязова. – М. : Логос, 2011. – 288 с.
3. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. Авторская версия [Текст] / И. А. Зимняя. – М. : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 40 с.
4. Крылова Н. Б. Культурология образования [Текст] / Н. Б. Крылова. – М. : Народное образование, 2000. – 272 с.
5. Дорошенко Ю. О. Компетентнісний підхід як основа забезпечення якості вищої освіти / Ю. О. Дорошенко, Г. І. Короткий // Актуальні проблеми реформування житлово-комунального господарства України: управління, кадри, інновації, технології : Матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції (м. Київ, 18–22 жовтня 2010 року) – К. : ДАЖКГ, 2010. – С. 7–19.